

4-1-2017

การส่งเสริมความพร้อมทางการเรียน: รอยเชื่อมต่อที่ราบรื่นจากชั้นอนุบาลสู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

ปวีษฐภรณ์ จารุชัยนิวัฒน์

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/educujournal>

Part of the [Education Commons](#)

Recommended Citation

จารุชัยนิวัฒน์, ปวีษฐภรณ์ (2017) "การส่งเสริมความพร้อมทางการเรียน: รอยเชื่อมต่อที่ราบรื่นจากชั้นอนุบาลสู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1," *Journal of Education Studies*: Vol. 45: Iss. 2, Article 10.

Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/educujournal/vol45/iss2/10>

This Article is brought to you for free and open access by Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Journal of Education Studies by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

การส่งเสริมความพร้อมทางการเรียน: รอยเชื่อมต่อที่ราบรื่นจาก ชั้นอนุบาลสู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

Learning Readiness Promotion: Smooth Transition from Kindergarten to First Grade

ปณัฐชรรณี จารุชัยนิวัฒน์

บทคัดย่อ

การเริ่มเข้าเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เป็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของชีวิตเด็กปฐมวัย เด็กจะสามารถปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงและก้าวผ่านช่วงรอยต่อระหว่างชั้นเรียนอนุบาลและชั้นประถมศึกษาไปได้อย่างราบรื่นเพียงใด ขึ้นอยู่กับการปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับบริบทต่าง ๆ รอบตัวเด็ก ทั้งในระดับครอบครัว โรงเรียน และชุมชน ซึ่งมีอิทธิพลต่อพัฒนาการและการเจริญเติบโตของเด็ก การสร้างรอยเชื่อมต่อทางการศึกษาระหว่างชั้นอนุบาลและชั้นประถมศึกษาที่ราบรื่นเกิดจากการทำงานร่วมกันผ่านการพัฒนา 3 มิติของความพร้อม คือ ความพร้อมของเด็ก ความพร้อมของโรงเรียน และความพร้อมของครอบครัว บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับครูอนุบาล ครูประถมศึกษา ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับบริบทต่าง ๆ รอบตัว และการสร้างรอยเชื่อมต่อระหว่างชั้นอนุบาลและชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 รวมทั้งนำเสนอแนวทางการส่งเสริมความพร้อมทางการเรียนเพื่อสร้างรอยเชื่อมต่อที่ราบรื่นระหว่างชั้นอนุบาลและชั้นประถมศึกษา ซึ่งเป็นการสนับสนุนและช่วยเหลือเด็กให้สามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และประสบความสำเร็จในการเรียนรู้

คำสำคัญ: ความพร้อมทางการเรียน/การส่งเสริม/เด็กอนุบาล/รอยเชื่อมต่อ/ประถมศึกษาปีที่ 1

Abstract

Beginning the first grade of young children is a critical change in early childhood. Children's ability of adaptation and the smoothness of transition significantly rely on the interaction between children and other surrounded factors which are family, school and community. These factors also have an influence on their learning progress and their development. Encouraging the smooth transition from kindergarten to first grade is triggered by the collaboration among three dimensions of readiness; child's readiness, school's readiness and family's readiness. The aim of this article is to provide the kindergarten teachers, primary teachers, parents and other related individuals with the relationship between children with other surrounding factors and the transitions of kindergarten and first grade levels. The article also delivers the approach in promoting school readiness in order to achieve the smooth transition which effectively support children to handle changes and to succeed in their learning.

KEYWORDS: SCHOOL READINESS/PROMOTING/KINDERGARTENER/TRANSITION/FIRST GRADE

บทนำ

ปฐมวัยเป็นช่วงเวลาที่สำคัญในการพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ของมนุษย์ เนื่องจากสมองมีพัฒนาการอย่างรวดเร็วในช่วง 3 ปีแรกของชีวิต สมองของเด็กอายุ 3 ปี มีขนาดประมาณร้อยละ 80 ของสมองผู้ใหญ่ หลังจากวัยนี้ไปแล้วจะไม่มีการสร้างเซลล์สมองเพิ่มขึ้นอีก หากสมองไม่ได้รับการกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาอย่างเต็มที่ในช่วงปฐมวัยจะส่งผลให้ศักยภาพการเรียนรู้ของเด็กลดลง (กรมสุขภาพจิต, 2550) นอกจากนี้ ผลการวิจัยของ Jame J. Heckman นักเศรษฐศาสตร์ รางวัลโนเบล ปี 2000 ระบุว่า การลงทุนในการพัฒนาเด็กปฐมวัยเป็นการลงทุนที่คุ้มค่า และให้ผลตอบแทนแก่สังคมที่ดีที่สุดในระยะยาว โดยให้ผลตอบแทนกลับคืนมาในอนาคต 7-10 เท่า (สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพเยาวชน, 2557) ดังนั้น หากต้องการผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ ควรให้ความสำคัญกับการดูแลและจัดการศึกษาให้แก่เด็กปฐมวัยให้ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพและต่อเนื่อง

ความพร้อมทางการเรียนและการสร้างรอยเชื่อมต่อทางการศึกษาเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางทั้งในประเทศและต่างประเทศ ผลงานวิจัยจำนวนมากแสดงให้เห็นว่า เด็กที่มีความพร้อมทางการเรียนจะสามารถปรับตัวได้ดีกับการเปลี่ยนแปลงในช่วงรอยเชื่อมต่อ มีพัฒนาการและการเรียนรู้ที่ดี และประสบความสำเร็จทั้งในด้านวิชาการและสังคมในระดับประถมศึกษา (Chan, 2012) ในทางตรงกันข้าม เด็กที่ไม่มีความพร้อมทางการเรียนจะมีความเครียดและไม่สามารถปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ ซึ่งเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งต่อพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก การสร้างรอย

เชื่อมต่อทางการศึกษาระหว่างชั้นอนุบาลและชั้นประถมศึกษาที่ราบรื่นเกิดจากการทำงานร่วมกันใน 3 มิติ ได้แก่ มิติที่ 1 ความพร้อมของเด็ก มุ่งเน้นที่พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก มิติที่ 2 ความพร้อมของโรงเรียน มุ่งเน้นที่สภาพแวดล้อมของโรงเรียนที่ส่งเสริมและสนับสนุนเด็กทุกคนให้มีรอยเชื่อมต่อที่ราบรื่นในการเข้าสู่ชั้นประถมศึกษา และมิติที่ 3 ความพร้อมของครอบครัว มุ่งเน้นที่ทัศนคติของผู้ปกครองเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการสร้างรอยเชื่อมต่อทางการศึกษาที่ราบรื่นให้แก่เด็ก (UNICEF, 2012) ดังนั้นครูอนุบาล ครูประถมศึกษา ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องควรมีความเข้าใจเกี่ยวกับอิทธิพลของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับบริบทต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว ทั้งในระดับครอบครัว โรงเรียน และชุมชน ที่มีต่อพัฒนาการการเจริญเติบโต และความพร้อมทางการเรียนของเด็กวัยอนุบาล รวมทั้งการสร้างรอยเชื่อมต่อระหว่างชั้นอนุบาลและประถมศึกษาปีที่ 1 เพื่อให้สามารถสนับสนุน ช่วยเหลือ และจัดการเรียนรู้ให้เด็กสามารถปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงในระยะรอยเชื่อมต่อนี้ได้อย่างราบรื่น

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเข้าใจให้แก่ครูอนุบาล ครูประถมศึกษา ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับบริบทต่าง ๆ รอบตัวและการสร้างรอยเชื่อมต่อระหว่างชั้นอนุบาลและชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 รวมทั้งนำเสนอแนวทางการส่งเสริมความพร้อมทางการเรียนเพื่อสร้างรอยเชื่อมต่อที่ราบรื่นระหว่างชั้นอนุบาลและชั้นประถมศึกษา ซึ่งเป็นการสนับสนุนและช่วยเหลือเด็กให้มีความสามารถในการรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และก้าวผ่านช่วงรอยเชื่อมต่อนี้ไปได้อย่างราบรื่น เนื้อหาสาระในบทความนี้แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างรอยเชื่อมต่อระหว่างชั้นอนุบาลและชั้นประถมศึกษา ส่วนที่ 2 แนวทางการส่งเสริมความพร้อมทางการเรียนเพื่อสร้างรอยเชื่อมต่อที่ราบรื่นระหว่างชั้นอนุบาลและชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ใน 3 มิติของความพร้อม คือ ความพร้อมของเด็ก ความพร้อมของโรงเรียน และความพร้อมของครอบครัว

1. แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างรอยเชื่อมต่อระหว่างชั้นอนุบาลและชั้นประถมศึกษา

มุมมองปัจจุบันเกี่ยวกับการสร้างรอยเชื่อมต่อระหว่างชั้นอนุบาลและชั้นประถมศึกษาให้ความสำคัญกับความพร้อมทางการเรียนซึ่งหมายถึง ความพร้อมของเด็กสำหรับการเข้าโรงเรียน (child's readiness for school) ความพร้อมของโรงเรียนสำหรับเด็ก (school's readiness for children) รวมถึงการสนับสนุนและการให้บริการของครอบครัวและชุมชน ในการส่งเสริมความพร้อมเพื่อให้เด็กประสบความสำเร็จทางการเรียน (National Education Goals Panel, 1997) ดังนั้นครู ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องจึงควรมีความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างรอยเชื่อมต่อระหว่างชั้นอนุบาลและชั้นประถมศึกษา และมีความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของบริบทต่าง ๆ รอบตัวเด็กทั้งในระดับครอบครัว โรงเรียน และชุมชน ซึ่งมีอิทธิพลต่อพัฒนาการและการเจริญเติบโตของเด็ก โมเดลเชิงชีวนิเวศวิทยา (bioecological model) ของ Bronfenbrenner and Morris และ โมเดลเชิงนิเวศและพลวัตในระยะรอยเชื่อมต่อ (ecological and dynamic model of transition) ของ Rimm-Kaufman and Pianta (Ahtola, et. al., 2011; Bredekamp, 2014) ได้ให้คำอธิบายเกี่ยวกับการสร้างรอยเชื่อมต่อระหว่างชั้นอนุบาลและชั้นประถมศึกษาไว้ดังนี้

1.1 โมเดลเชิงชีวนิเวศวิทยา (bioecological model) เป็นแนวคิดที่อธิบายเกี่ยวกับอิทธิพลของบริบทสังคมและวัฒนธรรมที่มีต่อพัฒนาการของมนุษย์ บรอนเฟนเบรนเนอร์กล่าวว่า

เด็กไม่ได้อยู่อย่างโดดเดี่ยวเพียงลำพัง สภาพแวดล้อมที่เด็กอาศัยจึงมีอิทธิพลต่อพัฒนาการและการเจริญเติบโตของเด็ก โดยสิ่งแวดล้อมเชิงนิเวศวิทยา (ecological environment) ที่อยู่รอบตัวเด็กแบ่งออกเป็น 4 ระบบ เริ่มจากบริบทที่ใกล้ตัวเด็กออกไปสู่ระบบที่ไกลตัวเด็ก ระบบต่าง ๆ มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันและมีอิทธิพลต่อพัฒนาการและการเจริญเติบโตของเด็กดังนี้

1. ระบบไมโคร (microsystem) เป็นระบบที่ใกล้ตัวเด็กมากที่สุดและเป็นศูนย์กลางของโมเดลซึ่งอธิบายว่า พัฒนาการของเด็กนอกจากจะได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทางชีวภาพหรือพันธุกรรมแล้ว ยังได้รับอิทธิพลจากการที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเด็กภายใต้สภาพแวดล้อมที่เด็กอาศัยอยู่ตั้งแต่แรกเกิด ประกอบด้วย ครอบครัว โรงเรียน สถาบันทางศาสนา และชุมชน ได้แก่ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับบุคคลในครอบครัว เด็กกับครูและเพื่อนที่โรงเรียน เด็กกับบุคคลในชุมชน เช่น พ่อแม่ หรือผู้ตายายที่ทำหน้าอบรมเลี้ยงดูเด็ก ครูที่ให้ความรู้แก่เด็ก เพื่อนในห้องเรียนเดียวกันกับเด็ก พ่อค้าแม่ค้าที่ขายของอยู่ในตลาด หรือแพทย์ที่ตรวจและให้การรักษาเมื่อเด็กเจ็บป่วยต้องไปโรงพยาบาล เป็นต้น

2. ระบบเมโซ (mesosystem) เป็นระบบที่ใกล้ตัวเด็ก เกิดขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันของบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ซึ่งการปฏิสัมพันธ์นี้มีอิทธิพลต่อพัฒนาการและการเจริญเติบโตของเด็ก ได้แก่ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับครอบครัว ครอบครัวกับโรงเรียน ครอบครัวกับชุมชน และโรงเรียนกับชุมชน เช่น การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้ปกครองของเด็กที่เรียนอยู่ในชั้นเรียนเดียวกันเกี่ยวกับวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็ก การสนทนาระหว่างครูกับผู้ปกครองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลของเด็กขณะอยู่บ้านและโรงเรียน การที่พ่อแม่พาเด็กไปทำบุญที่วัดในวันสำคัญทางศาสนา การที่ครูจัดกิจกรรมพาเด็กไปเรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการปลูกข้าวจากชาวนาที่ทุ่งนาในชุมชนแถบชานเมือง เป็นต้น

3. ระบบเอ็กโซ (exosystem) เป็นระบบที่ค่อนข้างไกลตัวเด็ก เป็นการปฏิสัมพันธ์ในสังคมที่กว้างขึ้น ซึ่งไม่ได้เกี่ยวข้องกับเด็กโดยตรงแต่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการและการเจริญเติบโตของเด็ก ได้แก่ สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการศึกษาในชุมชน ระบบข้อมูลข่าวสาร การติดต่อสื่อสาร การสาธารณสุขของชุมชน รวมทั้งกฎหมายและนโยบายที่มีความเกี่ยวข้องและส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเด็ก เช่น การจัดสรรงบประมาณค่าเล่าเรียนให้แก่เด็กอนุบาลของกระทรวงศึกษาธิการ การกำหนดมาตรการของกระทรวงสาธารณสุขเกี่ยวกับการให้บริการด้านสุขภาพอนามัยให้แก่เด็กในโรงเรียนอนุบาล การกำหนดนโยบายของรัฐเกี่ยวกับการให้อ่านออกเขียนได้ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 รายการโทรทัศน์ที่เด็กดูช่วงหลังเลิกเรียนหรือวันหยุด เป็นต้น

4. ระบบแมโคร (macrosystem) เป็นระบบที่ไกลตัวเด็กมากที่สุด เป็นการปฏิสัมพันธ์ขั้นนอกสุดแต่มีผลกระทบต่อระบบอื่น ๆ และมีอิทธิพลต่อพัฒนาการและการเจริญเติบโตของเด็ก ได้แก่ บริบททางวัฒนธรรม ความเชื่อ และค่านิยมต่าง ๆ ของสังคม เช่น วัฒนธรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กของสังคมไทยที่เด็กต้องเคารพและเชื่อฟังผู้ใหญ่ ความเชื่อของคนในสังคมที่มองว่าโรงเรียนอนุบาลที่ดีต้องสอนให้เด็กอ่านออกเขียนได้ ค่านิยมของสังคมที่ให้ความสำคัญกับคนเก่งโดยมุ่งเตรียมเด็กเพื่อการสอบแข่งขันทางวิชาการ เป็นต้น

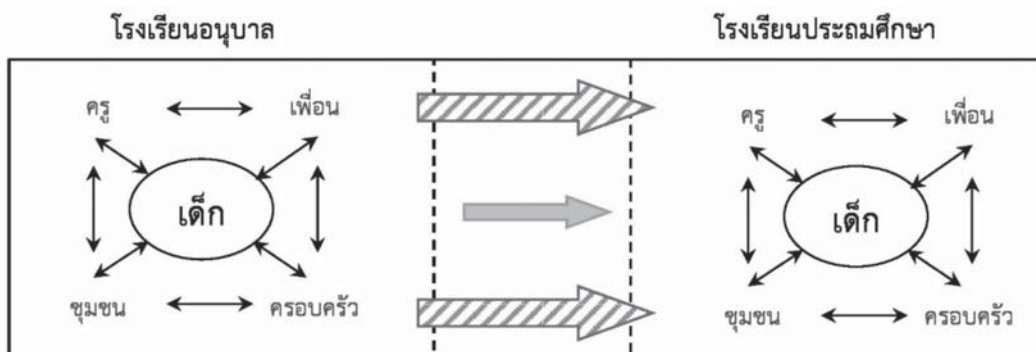
แผนภาพ 1 ปรับจากโมเดลเชิงชีวนิเวศวิทยา (Bioecological Model) ของ Bronfenbrenner and Morris (Bredekamp, 2014)

ความสามารถของเด็กในการปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงในระยะรอยเชื่อมต่อระหว่างชั้นเรียนอนุบาลและชั้นประถมศึกษาที่ได้รับอิทธิพลจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับบริบทที่อยู่รอบตัวสามารถอธิบายโดยใช้แนวคิดของโมเดลเชิงชีวนิเวศวิทยาได้ดังนี้ การที่เด็กอนุบาลสามารถปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงและก้าวผ่านช่วงรอยต่อระหว่างชั้นเรียนอนุบาลและชั้นประถมศึกษาไปได้อย่างราบรื่นนั้นเริ่มต้นจากการที่พ่อแม่ ครู และชุมชนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเด็ก ได้แก่ การที่พ่อแม่ส่งเสริมความพร้อมทางการเรียนของเด็กอย่างเหมาะสมกับวัยและเข้าใจธรรมชาติของเด็ก โดยให้การส่งเสริมเด็กให้มีทักษะในการช่วยเหลือตนเอง เปิดโอกาสให้เด็กได้ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น รวมถึงวิธีการจัดการเรียนรู้ของครูอนุบาลที่มุ่งเน้นการพัฒนาเด็กอย่างสมดุลรอบด้านทั้งด้านร่างกาย สังคม อารมณ์จิตใจ และสติปัญญา เมื่อเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ครูประถมศึกษามีความคาดหวังต่อความพร้อมทางการเรียนของเด็กในการเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 อย่างเหมาะสม มีการปฏิสัมพันธ์ที่ดีและสร้างความไว้วางใจให้กับเด็ก จัดการเรียนรู้โดยคำนึงถึงพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กวัย 5-6 ปี จัดตารางกิจกรรมประจำวัน สภาพแวดล้อมในห้องเรียนที่มีความใกล้เคียงกับชั้นอนุบาลจะช่วยส่งผลให้เด็กมีทักษะคุณลักษณะ และความรู้พื้นฐานที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และมีความพร้อมในการรับมือกับเปลี่ยนแปลงเมื่อเข้าเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ได้เป็นอย่างดี ซึ่งเป็นการปฏิสัมพันธ์ในระบบไมโคร การมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระหว่างบุคคลที่อยู่รอบตัวเด็ก ได้แก่ การติดต่อกันระหว่างพ่อแม่

แม่กับครูอนุบาลและครูประถม การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองด้วยกัน การมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ซึ่งเป็น*การปฏิสัมพันธ์ในระบบเมโซ* การกำหนดนโยบายการศึกษาของประเทศที่เล็งเห็นถึงความสำคัญของการสร้างรอยเชื่อมต่อทางการศึกษาที่ราบรื่นให้แก่เด็กปฐมวัย โดยจัดทำหลักสูตรระดับอนุบาลและประถมศึกษาที่มีความเชื่อมโยงสอดคล้อง และต่อเนื่องกัน ซึ่งเป็น*การปฏิสัมพันธ์ในระบบเอ็กโซ* รวมทั้งความเชื่อค่านิยมที่ถูกต้องของสังคมที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูและการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัย ที่ส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการอย่างรอบด้านและเหมาะสมกับวัย ซึ่งเป็น*การปฏิสัมพันธ์ในระบบแมโคร*

โมเดลชีวนิเวศวิทยาของ Bronfenbrenner and Morris ช่วยให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์หรือการปฏิสัมพันธ์ที่มีความซับซ้อนในระบบต่าง ๆ ที่มีใช้เพียงแคเด็ก ผู้ปกครอง และครูเท่านั้น แต่มีความเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมในหลายระดับ ตั้งแต่ระบบไมโคร ที่เป็นศูนย์กลางของโมเดล และใกล้ตัวเด็กมากที่สุด ไปจนถึงระบบแมโคร ที่อยู่ชั้นนอกสุด และไกลตัวเด็กมากที่สุด โมเดลดังกล่าวทำให้ครู ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยมีมุมมองที่กว้างขึ้นเกี่ยวกับพัฒนาการและการเจริญเติบโตของเด็กที่ได้รับอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมที่เด็กอาศัยอยู่ ส่งผลให้มีการดำเนินการในด้านการอบรมเลี้ยงดูและการจัดการศึกษาให้แก่เด็กปฐมวัยที่สอดคล้องกันทุกระบบ สามารถแก้ไขปัญหาการสร้างรอยเชื่อมต่อระหว่างชั้นอนุบาลและชั้นประถมศึกษาได้อย่างตรงจุด ช่วยให้เด็กสามารถปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงในระยะรอยเชื่อมต่อระหว่างชั้นเรียนอนุบาลและชั้นเรียนประถมศึกษาได้อย่างราบรื่น และประสบความสำเร็จในการเรียนรู้

1.2 โมเดลเชิงนิเวศและพลวัตในระยะรอยเชื่อมต่อ (ecological and dynamic model of transition) ของ Rimm-Kaufman and Pianta (2000) เป็นโมเดลที่พัฒนามาจากโมเดลระบบเชิงบริบท (contextual system model) ของ Pianta and Walsh และโมเดลเชิงชีวนิเวศวิทยา (bioecological model) ของ Bronfenbrenner and Morris โมเดลเชิงนิเวศและพลวัตในระยะรอยเชื่อมต่อเน้นการพัฒนาความสัมพันธ์ที่มีคุณภาพระหว่างเด็ก ผู้ปกครอง ครู เพื่อน และบุคคลในชุมชน เพื่อให้เด็กผ่านช่วงเวลาของความเปลี่ยนแปลงในระยะรอยเชื่อมต่อไปได้อย่างราบรื่น คุณภาพของความสัมพันธ์จะส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อม ต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ และความสามารถในการปรับตัวในระยะรอยเชื่อมต่อของเด็กซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตลอดเวลา

แผนภาพ 2 โมเดลเชิงนิเวศและพลวัตในระยะรอยเชื่อมต่อของ Rimm-Kaufman and Pianta (2000)

แผนภาพโมเดลเชิงนิเวศและพลวัตในระยะรอยเชื่อมต่อของ Rimm-Kaufman and Pianta อธิบายลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างเด็ก ครอบครัว ครู เพื่อน และบุคคลในชุมชน โดยแบ่งระยะรอยเชื่อมต่อแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 คือ บริบทในโรงเรียนอนุบาล ส่วนที่ 2 ช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงจากโรงเรียนอนุบาลสู่โรงเรียนประถมศึกษา และส่วนที่ 3 บริบทในโรงเรียนประถมศึกษา การปฏิสัมพันธ์ในส่วนที่ 1 และ ส่วนที่ 3 เป็นการปฏิสัมพันธ์ในบริบทโรงเรียนทั้งอนุบาลและประถมศึกษา ลูกศรเล็กแสดงถึงลักษณะการปฏิสัมพันธ์แบบ 2 ทิศทาง ระหว่างเด็ก ครอบครัว ครู เพื่อน และคนในชุมชน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงผลกระทบทางตรงและทางอ้อมที่มีต่อสมรรถนะของเด็ก เช่น ความร่วมมือระหว่างบ้านและโรงเรียน บุคลิกภาพ และความคาดหวังของผู้ปกครอง สภาพแวดล้อมทางกายภาพของโรงเรียน ขอบเขตพื้นที่ลักษณะของชุมชน วิธีการเดินทางไปโรงเรียน เป็นต้น ในส่วนที่ 2 ลูกศรสีดำตรงกลาง แสดงถึง ช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงจากโรงเรียนอนุบาลสู่โรงเรียนประถมศึกษา ลูกศรขนาดใหญ่แสดงถึงความเชื่อมโยงระหว่างบริบทโรงเรียนอนุบาล และโรงเรียนประถมศึกษา ใน 2 ลักษณะ คือ 1) การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบริบทที่เปลี่ยนแปลงจากโรงเรียนอนุบาลสู่โรงเรียนประถมศึกษา เช่น การสนทนาระหว่างครูอนุบาลและครูประถมศึกษา การพูดคุยระหว่างผู้ปกครองและครูประถมเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลของเด็ก เป็นต้น 2) ความต่อเนื่องระหว่างบริบททั้งสอง เช่น สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกห้องเรียนของโรงเรียนอนุบาลและโรงเรียนประถม รูปแบบการจัดการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนอนุบาลและโรงเรียนประถม เป็นต้น

โมเดลเชิงนิเวศและพลวัตในระยะรอยเชื่อมต่อของ Rimm-Kaufman and Pianta ช่วยสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลากระหว่างบริบทต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วย เด็ก ครอบครัว ครู เพื่อน และคนในชุมชน ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวมีผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อพัฒนาการ ความสามารถในการปรับตัวของเด็กในระยะรอยเชื่อมต่อระหว่างชั้นอนุบาลและชั้นประถมศึกษา และสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของเด็ก โมเดลนี้อธิบายว่าการปฏิสัมพันธ์ที่มีคุณภาพและต่อเนื่องระหว่างเด็ก ครอบครัว ครู เพื่อน และคนในชุมชน ควรเริ่มต้นตั้งแต่เด็กเรียนอยู่ในชั้นอนุบาลโดยใช้เวลาเป็นปีต่อเนื่องไปจนถึงเวลาที่เด็กเข้าเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อสนับสนุนให้เด็กสามารถปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงและผ่านช่วงเวลาของความเปลี่ยนแปลงนี้ไปได้

อย่างราบรื่น ความสัมพันธ์ระหว่างบ้านและโรงเรียนที่ได้รับการพัฒนาจนเป็นระบบแบบแผน และสามารถแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการและความสำเร็จในการเรียนรู้ของเด็ก จะส่งผลต่อความสัมพันธ์ที่มั่นคงและการปฏิสัมพันธ์แบบร่วมมือที่เพิ่มมากขึ้นระหว่างบ้านและโรงเรียน ตัวอย่างการปฏิสัมพันธ์ตามแนวคิดของโมเดลเชิงนิเวศและพลวัตรในระยะรอยเชื่อมต่อ เช่น การที่ผู้ปกครองเข้าร่วมประชุมที่โรงเรียนจัดขึ้น การสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างครูและผู้ปกครองที่มีเป้าหมายร่วมกันในการพัฒนาเด็ก การพูดคุยระหว่างครูและผู้ปกครองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลเชิงบวกเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กอย่างต่อเนื่อง การสื่อสารระหว่างครูอนุบาล ผู้ปกครอง และครูประถมศึกษาเพื่อส่งต่อข้อมูลพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป แนวคิดของโมเดลเชิงนิเวศวิทยาอธิบายถึง ความสัมพันธ์ของบริบทหรือสภาพแวดล้อมที่เด็กอาศัยทั้งในระดับครอบครัว โรงเรียน และชุมชน และอิทธิพลของการปฏิสัมพันธ์ของบุคคลต่าง ๆ ทั้งในบริบทที่อยู่ใกล้ตัวเด็กไปจนถึงไกลตัวเด็กที่มีต่อพัฒนาการและการเจริญเติบโตของเด็ก และแนวคิดของโมเดลนิเวศและพลวัตรในระยะรอยเชื่อมต่อที่อธิบายถึง ลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างเด็ก ผู้ปกครอง ครู เพื่อน และบุคคลในชุมชน ซึ่งเป็นการปฏิสัมพันธ์แบบสองทิศทางและมีความต่อเนื่อง แนวคิดทั้งสองแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับบริบทต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวและรูปแบบของการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบ้านโรงเรียน และชุมชน ที่ส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อพัฒนาการ การเจริญเติบโต ความสามารถของเด็กในการปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงในระยะรอยเชื่อมต่อระหว่างชั้นอนุบาลและชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และความสำเร็จในการเรียนรู้ของเด็ก

2. แนวทางการส่งเสริมความพร้อมทางการเรียนเพื่อสร้างรอยเชื่อมต่อที่ราบรื่นระหว่างชั้นอนุบาลและชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

ระยะรอยเชื่อมต่อทางการศึกษาเป็นช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงจากชั้นเรียนหนึ่งไปสู่อีกชั้นเรียนหนึ่ง ซึ่งเด็กต้องปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิม การเตรียมเด็กให้พร้อมสำหรับการเข้าสู่ระยะรอยเชื่อมต่อทางการศึกษาจากชั้นอนุบาลสู่ชั้นประถมศึกษา ควรเริ่มต้นโดยใช้เวลาเป็นปีตั้งแต่เด็กเรียนอยู่ในโรงเรียนอนุบาล และใช้เวลาต่อเนื่องไปอีกหลังจากที่เด็กได้เข้าเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา การเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงในระยะรอยเชื่อมต่อนี้อาจส่งผลให้เด็กมีความรู้สึกเครียด เนื่องจากเด็กต้องปรับตัวกับสภาพแวดล้อมใหม่ เพื่อนที่ไม่รู้จัก และวิธีการเรียนที่แตกต่างไปจากการเรียนในโรงเรียนอนุบาล ดังนั้น การสร้างรอยเชื่อมต่อทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ครูอนุบาล ครูประถมศึกษา และผู้ปกครองควรมีความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กช่วงวัย 5-6 ปี และสร้างความร่วมมือที่ดีระหว่างบ้าน โรงเรียนอนุบาล และโรงเรียนประถมศึกษา (Graue, 1992 อ้างถึงใน Chan, 2012)

UNICEF (2012) ระบุว่า การสร้างรอยเชื่อมต่อทางการศึกษาระหว่างชั้นอนุบาลและชั้นประถมศึกษาที่ราบรื่นเกิดขึ้นจากการทำงานร่วมกันใน 3 มิติ ได้แก่ มิติที่ 1 ความพร้อมของเด็ก มิติที่ 2 ความพร้อมของโรงเรียน และมิติที่ 3 ความพร้อมของครอบครัว แนวทางดังกล่าวมีความสอดคล้องกับการจัดการศึกษาแบบบูรณาการ แนวคิดทางการศึกษาของไทยที่ยึดหลักการประสานความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด โรงเรียนและชุมชน ที่ทุกฝ่ายต่างเห็นความสำคัญในบทบาทหน้าที่ของตน มีความรับผิดชอบ

ร่วมกันในการพัฒนาเด็ก ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน และมีการสื่อสารที่ดี เพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกันในการพัฒนาเด็กระหว่างครอบครัว โรงเรียน วัด และชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2546) จึงกล่าวได้ว่า แนวทางที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมความพร้อมทางการเรียนเพื่อสร้างรอยเชื่อมต่อที่ราบรื่นระหว่างชั้นอนุบาลและชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ควรดำเนินการโดยประสานความร่วมมือระหว่างครูอนุบาล ครูประถมศึกษา และผู้ปกครองผ่านการทำงานร่วมกันใน 3 มิติของความพร้อม ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

มิติที่ 1 ความพร้อมของเด็ก

มิติด้านความพร้อมของเด็ก ให้ความสำคัญเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กที่เอื้อต่อการเรียนรู้อย่างเป็นทางการในชั้นเรียนประถม (UNICEF, 2012) มโนทัศน์ของคำว่า “ความพร้อมทางการเรียน” หรือ “school readiness” มีความหมายแตกต่างกันไปตามมุมมองตามความเชื่อและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล Meisels (1999 อ้างถึงใน Dockett & Perry, 2002; Scott-Little, Kagan & Frelow, 2006) นำเสนอมุมมองเกี่ยวกับความพร้อมทางการเรียนของเด็กอนุบาลไว้ 4 มุมมอง ดังนี้

มุมมองทางวุฒิภาวะ (maturationist view) เป็นมุมมองที่เชื่อว่า เด็กทุกคนมีความพร้อม และมีนาฬิกาภายในตนเองสำหรับการพัฒนา (inner time clock) สอดคล้องกับ Gessell ที่เชื่อว่าการเตรียมความพร้อมทางการเรียนให้เด็กเป็นกระบวนการที่ไม่สามารถเร่งให้เกิดขึ้นได้ เนื่องจากเด็กจะเรียนรู้ได้เมื่อมีความพร้อม แนวทางการพัฒนาเด็กตามมุมมองนี้คือ การให้เด็กพัฒนาไปตามธรรมชาติ โดยมีผู้ใหญ่คอยอำนวยความสะดวก ซึ่งเด็กบางคนอาจต้องใช้เวลาที่มากกว่าในการพัฒนาความพร้อมทางการเรียน ปัญหาความพร้อมทางการเรียนของเด็กจึงเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากตัวเด็กเองมากกว่าปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเด็ก

มุมมองทางสภาพแวดล้อม (the environmental view) เป็นมุมมองที่เน้นพฤติกรรมและการแสดงออกของเด็กโดยมีความเชื่อว่า ความพร้อมทางการเรียนเป็นพฤติกรรมและการเรียนรู้ที่เด็กแสดงออก เช่น การรู้จักสี รูปร่าง การสะกดชื่อ การนับจำนวน การรู้จักตัวอักษร รวมถึงการแสดงพฤติกรรมอื่น ๆ ตามที่สังคมคาดหวัง มุมมองนี้ให้ความสำคัญกับหลักฐานการเรียนรู้ที่แสดงถึงทักษะและความรู้ที่จำเป็นต่อการเรียนในโรงเรียนของเด็ก เด็กที่ไม่มีความพร้อมจะได้รับการสอนเพิ่มเติมเพื่อให้เด็กมีทักษะและความรู้ตามเกณฑ์ที่กำหนด

มุมมองทางการสร้างความรู้เชิงสังคม (the social constructivist view) มุมมองนี้เชื่อว่า ความพร้อมของเด็กจะแตกต่างกันไปตามบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ ซึ่งถูกกำหนดขึ้นจากความเชื่อ ความคาดหวัง ความเข้าใจของครอบครัว โรงเรียน และชุมชน ตามประสบการณ์ที่เด็กได้รับมา ความพร้อมในมุมมองนี้ไม่ได้คำนึงถึงเด็กเป็นรายบุคคล แต่จะเป็นไปตามความคิดเห็นของนักการศึกษา ผู้ปกครอง และคนในชุมชนนั้น ๆ

มุมมองทางการปฏิสัมพันธ์ (the interactionist) เป็นมุมมองที่ผสานแนวคิดของมุมมองทั้ง 3 มุมมอง โดยเชื่อว่า ความสัมพันธ์และการปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับสภาพแวดล้อมที่เด็กอาศัยอยู่เป็นสิ่งที่มิอาจขาดซึ่งกันและกัน และเป็นเครื่องมือที่ช่วยส่งเสริมความพร้อมของเด็ก ความพร้อมจึง

เป็นผลจากประสบการณ์เดิมของเด็ก สิ่งที่ได้เด็กได้รับการถ่ายทอดทางพันธุกรรมมาจากพ่อแม่ วุฒิภาวะของเด็ก รวมถึงการปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในบริบทที่เด็กอาศัยอยู่ โดยความพร้อมเป็นสิ่งที่ได้เด็กแสดงออกตลอดเวลาและต้องใช้เวลาในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การกำหนดความพร้อมของเด็กจะสอดคล้องกับความต้องการของครู ผู้ปกครอง และมาตรฐานของชุมชน

การมีมุมมองที่แตกต่างกันเกี่ยวกับ “ความพร้อมทางการเรียน” ดังกล่าว ทำให้ผู้เกี่ยวข้องกับผู้เด็กทั้งในระดับปฏิบัติ ได้แก่ ผู้ปกครอง ครูอนุบาล ครูประถมศึกษา และผู้เกี่ยวข้องในระดับนโยบาย มีแนวทางที่แตกต่างกันในการส่งเสริมเด็กอนุบาลให้มีความพร้อมสำหรับการเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ทำให้เกิดผลกระทบอย่างยิ่งต่อการสร้างรอยเชื่อมต่อที่ราบรื่นระหว่างชั้นอนุบาลและชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เห็นได้จากการที่ผู้ปกครอง ครูอนุบาล ครูประถมศึกษา และผู้เกี่ยวข้องในระดับนโยบายส่วนหนึ่งมีความเชื่อว่า เด็กที่มีความพร้อมทางเรียนคือ เด็กที่มีความสามารถในวกลบเลขและอ่านออกเขียนได้อย่างคล่องแคล่ว จึงทำให้เกิดนโยบาย วิธีการจัดการเรียนการสอน หรือวิธีการประเมินความพร้อมทางการเรียนที่ขัดแย้งกับหลักการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กอนุบาล เช่น การที่ครูอนุบาลใช้เวลาส่วนใหญ่หรือเกือบทั้งวันในการฝึกเด็กให้หัดอ่านคัดเขียนและสะกดคำ เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 การที่ผู้ปกครองพาเด็กอนุบาลเรียนกวดวิชา เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการทำข้อสอบคัดเลือกเข้าเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เป็นต้น การปฏิบัติดังกล่าว นอกจากจะทำให้เด็กอนุบาลไม่ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการอย่างสมดุล และรอบด้านแล้ว ยังส่งผลให้เด็กขาดโอกาสในการพัฒนาความรู้หรือทักษะที่จำเป็นสำหรับการเรียนในระดับประถมศึกษาอีกด้วย

งานวิจัยของต่างประเทศจำนวนมากเกี่ยวกับการส่งเสริมความพร้อมทางการเรียนในช่วงรอยเชื่อมต่อสู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ความพร้อมทางการเรียนและความสำเร็จในการเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นของเด็ก ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านทักษะทางอารมณ์และสังคมมากกว่าปัจจัยด้านพื้นฐานครอบครัว และความสามารถทางสติปัญญาของเด็ก (Raver & Knitzer, 2002; Zero to three, 2003 อ้างถึงใน Barbara, 2004) จากการสังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมความพร้อมทางการเรียนสำหรับเด็กอนุบาลแบ่งได้เป็น 3 ด้าน คือ ด้านทักษะทางสังคมและอารมณ์ (social and emotional skills) ด้านทักษะการพึ่งพาตนเอง (independence skills) และด้านทักษะการเรียนรู้ (learning skills) (Commonwealth of Australia, 2013; Danial & Clarkson, 2010 and National Education Goal Panel, 1997) ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 ด้านทักษะทางสังคมและอารมณ์

1) การสอนทักษะการสร้างและรักษามิตรภาพกับเพื่อน โดยการแนะนำวิธีการทำความรู้จักกับเพื่อนใหม่หรือผู้ใหญ่ที่ไม่คุ้นเคย การชวนเด็กให้เล่นร่วมกับเพื่อน พร้อมกับให้คำแนะนำวิธีการเล่นแบบร่วมมือและเป็นมิตรแก่เด็ก การพูดคุยกับเด็กเกี่ยวกับความหมายของการเป็นเพื่อนที่ดี การเล่นเกมร่วมกับเด็กเพื่อให้เด็กเรียนรู้การผลัดกันเล่น การเป็นผู้นำผู้ตาม และ การแบ่งปัน การชวนเด็กให้มีส่วนร่วมในการสนทนาเพื่อให้เด็กเรียนรู้วิธีการนำเสนอความคิดเห็นของตนเอง การรับฟังและไม่ขัดจังหวะขณะที่ผู้อื่นพูด

2) การสอนให้เด็กรับรู้และเข้าใจมุมมองของผู้อื่น โดยการพูดคุยกับเด็กเกี่ยวกับ

ความรู้สึกของผู้อื่นจากตัวอย่างเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน การชื่นชมเมื่อเด็กให้ความช่วยเหลือปลอบใจผู้อื่น หรือมีน้ำใจนึกถึงผู้อื่น การสอนให้เด็กใช้คำพูดและท่าทางที่สุภาพอ่อนน้อมกับผู้อื่น การพูดคุยกับเด็กว่า บางครั้งคนเราก็ต้องการความช่วยเหลือจากผู้อื่น การให้เด็กมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับแบ่งปัน เช่น การนำเสื้อผ้าหรือของเล่นที่ไม่ใช้แล้วแต่ยังอยู่ในสภาพดีใส่กล่องเพื่อไปบริจาคให้คนยากจน การช่วยเด็กเขียนบัตรอวยพรวันเกิดให้คุณยาย เป็นต้น

3) การสอนให้เด็กจัดการกับอารมณ์และความรู้สึกของตนเอง โดยการให้ความรักและความอบอุ่นกับเด็ก การพูดคุยกับเด็กเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น การช่วยให้เด็กรับรู้เข้าใจอารมณ์และความรู้สึกของตนเองการให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีควบคุมความรู้สึกโกรธหรือไม่พอใจโดยไม่ทำร้ายผู้อื่น การสอนวิธีการใช้คำพูดหรือแสดงการกระทำที่ตอบสนองสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

4) การสอนให้เด็กรับรู้และสะท้อนคิดเกี่ยวกับตนเอง โดยการให้ความสนใจขณะที่สนทนากับเด็ก การพูดคุยกับเด็กและให้เด็กคิดถึงสิ่งที่ตนเองสามารถทำได้ดี การให้เด็กทำงานที่ไม่ยากเกินความสามารถเพื่อให้เด็กพบกับความสำเร็จ การแสดงความชื่นชมและให้กำลังใจไม่ตำหนิเมื่อเด็กทำผิดและการใช้คำพูดเชิงบวกในการให้คำแนะนำกับเด็ก การไม่เปรียบเทียบเด็กกับเด็กคนอื่น

1.2 ด้านทักษะการพึ่งพาตนเอง

1) การส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเอง (self-help skills) โดยการฝึกให้เด็กดูแลตนเองในการทำกิจวัตรประจำวันต่าง ๆ จะช่วยให้เด็กมีความมั่นใจในตนเอง ได้แก่ การแต่งตัว การถอดเสื้อผ้า การสวมและถอดถุงเท้า รองเท้า การรับประทานอาหารเช้า การแปรงฟัน การใช้ห้องน้ำ การล้างมือ การขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น

2) การส่งเสริมนิสัยความรับผิดชอบ โดยการมอบหมายให้เด็กรับผิดชอบงานเล็ก ๆ น้อย ๆ หรือดูแลของใช้ส่วนตัว จะช่วยให้เด็กมองเห็นคุณค่าและมีความภาคภูมิใจในตนเอง เช่น การเก็บของเล่นเข้าที่ การเก็บดินสอหรือสีใส่กล่อง การจัดโต๊ะอาหาร การทำความสะอาดแก้วน้ำหรือของเล่น เป็นต้น

3) การให้เด็กมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยการเปิดโอกาสให้เด็กช่วยตัดสินใจเรื่องราวง่าย ๆ ในชีวิตประจำวัน ด้วยการให้ทางเลือกแก่เด็กโดยเริ่มจาก 2 ทางเลือก เช่น การเลือกสีเสื้อที่ต้องใส่ระหว่างสีฟ้ากับสีเหลือง การเลือกรับประทานส้มหรือกล้วยเป็นอาหารว่างสำหรับวันนี้ การเลือกทำกิจกรรมศิลปะประดิษฐ์หรือระบายสี เป็นต้น

4) การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับกฎ กติกา หรือข้อตกลงในสังคม โดยการพูดคุยกับเด็กเกี่ยวกับความแตกต่างของกฎ กติกา หรือข้อตกลงของแต่ละสถานที่ ได้แก่ กฎของโรงเรียน กฎการใช้สระว่ายน้ำ กฎการใช้สนามเด็กเล่น โดยชี้ให้เด็กเห็นถึงวัตถุประสงค์สำคัญคือเรื่องความปลอดภัยของทุกคน จะช่วยให้เด็กสามารถปรับตัวและเรียนรู้กับกฎกติกาใหม่ ๆ ในโรงเรียนได้

1.3 ด้านทักษะการเรียนรู้

1) การส่งเสริมให้เด็กจดจ่อกับกิจกรรม โดยการให้เด็กนั่งและมีสมาธิจดจ่อกับกิจกรรมที่ทำในช่วงเวลาหนึ่ง เช่น การต่อภาพตัดต่อ การสร้างบ้านด้วยบล็อก การวาดภาพ เป็นต้น หากพบว่า เด็กยังรู้สึกสนุกและมีความสนใจกับกิจกรรมที่ทำอยู่ สามารถขยายช่วงความสนใจของเด็ก

ให้นานขึ้นได้ ด้วยการชวนให้เด็กสร้างรั้วรอบสวนดอกไม้เพิ่มขึ้น หรือตกแต่งสนามหญ้าด้วยดอกไม้สีต่าง ๆ

2) การฝึกทักษะการจดจำและทำตามคำสั่งเริ่มต้น โดยการให้เด็กฟังและทำตามคำสั่ง 1 คำสั่ง เช่น ถอดถุงเท้า หยิบแก้วน้ำ เป็นต้น เมื่อเด็กสามารถปฏิบัติได้อาจเพิ่มคำสั่งให้ซับซ้อนขึ้นเป็น 2-3 คำสั่ง เช่น เอาแก้วน้ำไปเก็บในตู้และมาเข้าแถว ตีมนมเสร็จแล้วให้ไปเลือกหนังสือนิทานมาอ่าน เป็นต้น การจดจำคำสั่งพร้อมกัน 2-3 คำสั่งเป็นเรื่องที่ยากสำหรับเด็ก หากเด็กไม่สามารถจดจำและปฏิบัติตามคำสั่งได้อาจต้องช่วยเหลือเด็กด้วยการเดินไปทำด้วยกัน

3) การส่งเสริมทักษะการประสานสัมพันธ์ของมือและตา โดยการให้เด็กฝึกการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กผ่านการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นพื้นฐานสำคัญในการอ่านและเขียน เช่น การขว้างและรับลูกบอล การใช้นิ้วหัวแม่มือและนิ้วชี้ในการหยิบจับอุปกรณ์ต่าง ๆ การใช้กรรไกร การวาดรูป การสร้างบล็อก การร้อยลูกปัด การรูตชิป ตัดกระดาษ เป็นต้น

4) การส่งเสริมวิธีการเรียนรู้ผ่านการลงมือทำ โดยการเปิดโอกาสให้เด็กเรียนรู้ผ่านการเล่นและมีประสบการณ์กับสถานที่ใหม่ ๆ ด้วยการพาเด็กไปห้องสมุดเพื่อสืบค้นหนังสือที่ต้องการ การพาไปแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ในชุมชน การให้เด็กได้เรียนรู้ความต้องการและความสนใจของตนเอง เช่น การสำรวจเส้นทางเดินของมด การค้นหาผีเสื้อที่มีสีสันต่าง ๆ เป็นต้น รวมถึง การส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ผ่านการเล่นบทบาทสมมติ โดยการจัดเตรียมเสื้อผ้า และอุปกรณ์ต่าง ๆ ไว้เพื่อสนับสนุนการเล่นของเด็ก เพื่อให้เด็กมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ อยากรู้อยากเห็น และมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้

5) การส่งเสริมทักษะการรู้หนังสือขั้นต้นและทักษะทางจำนวนเบื้องต้น โดยการให้เด็กรู้จักชื่อและเสียงตัวอักษร การเขียนชื่อของตัวเอง มีความเข้าใจเกี่ยวกับคำศัพท์ มีทักษะในการสื่อสาร การรู้จักจำนวนและการนับ (1-20) โดยให้เด็กเรียนรู้ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การนับของเล่นที่อยู่บนพื้น การชี้คำขณะอ่านหนังสือนิทานให้เด็กฟัง การร้องเพลงและท่องคำคล้องจองเพื่อให้เด็กสนใจและสนุกกับภาษาการอ่านนิทานและให้เด็กตอบคำถามจากการฟังนิทาน เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป การส่งเสริมเด็กอนุบาลให้มีความพร้อมทางการเรียน ครูอนุบาลและผู้ปกครองควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กอย่างสมดุล และเป็นองค์รวมครอบคลุมพัฒนาการทุกด้าน โดยส่งเสริมด้านทักษะทางสังคมและอารมณ์ (social and emotional skills) ด้านทักษะการพึ่งพาตนเอง (independence skills) และด้านทักษะการเรียนรู้ (learning skills) เพื่อเตรียมเด็กอนุบาลให้มีทั้งความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ สามารถปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงในช่วงรอยต่อระหว่างชั้นอนุบาลและประถมศึกษาได้อย่างราบรื่น มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และประสบความสำเร็จในการเรียนรู้

มิติที่ 2 ความพร้อมของโรงเรียน

มิติด้านความพร้อมของโรงเรียน ให้ความสำคัญกับการจัดเตรียมสภาพแวดล้อมและการปฏิบัติที่สนับสนุนพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก เพื่อให้เกิดรอยเชื่อมต่อที่ราบรื่นระหว่างชั้นอนุบาลและประถมศึกษาสำหรับเด็กทุกคน (UNICEF, 2012) เมื่อเด็กอนุบาลเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ต้องเผชิญ

ปัญหาการปรับตัวกับความเปลี่ยนแปลงอย่างมาก เนื่องจากสภาพแวดล้อมและการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนอนุบาลและในชั้นเรียนประถมมีความแตกต่างกัน การเตรียมโรงเรียนให้พร้อมสำหรับเด็ก (school ready for children) จึงเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการสนับสนุนและช่วยเหลือเด็ก ให้สามารถปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงและก้าวผ่านระยะรอยเชื่อมต่อระหว่างชั้นอนุบาลและชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ไปได้อย่างราบรื่น แนวปฏิบัติในการเตรียมโรงเรียนประถมศึกษาให้พร้อมสำหรับเด็กเพื่อสร้างรอยเชื่อมต่อที่ราบรื่น (Ahtola, et.al, 2011; Chan, 2010; UNICEF, 2012; หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย, 2556; ยศวีร์ สายฟ้า, 2557) สรุปได้ดังนี้

2.1 การจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงพัฒนาการ การเรียนรู้ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็กเพื่อสร้างรอยเชื่อมต่อที่ราบรื่นระหว่างชั้นเรียนอนุบาลและประถมศึกษาปีที่ 1 ตัวอย่างเช่น

1) จัดทำหลักสูตรที่ส่งเสริมรอยเชื่อมต่อที่ราบรื่นระหว่างชั้นเรียนอนุบาลและประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดประชุมครูระดับอนุบาลและประถมศึกษาเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับธรรมชาติและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย เป้าหมายและการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยและหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน การร่วมกันพัฒนาหลักสูตรสำหรับเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีความสอดคล้องกับการพัฒนาเด็กในระดับปฐมวัย เพื่อช่วยให้เด็กปรับตัวกับการเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ได้เร็วขึ้น

2) จัดการเรียนการสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ให้มีความสอดคล้องกับพัฒนาการและวิธีการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย โดยบูรณาการสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ในหลักสูตรผ่านการเล่นและลงมือปฏิบัติเปิดโอกาสให้เด็กได้ทำงานร่วมกับเพื่อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายส่งเสริมจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ และการคิดแก้ปัญหา เพื่อให้เด็กได้พัฒนาทักษะในการเรียนรู้ การทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่น และมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้

3) จัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างโรงเรียนอนุบาลและโรงเรียนประถมศึกษาทั้งในสถานศึกษาเดียวกันและต่างสถานศึกษา เพื่อให้เด็กลดความกังวลใจและมีความคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการพาเด็กอนุบาลเยี่ยมชมโรงเรียน ห้องเรียน และพบครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 การจัดกิจกรรมให้เด็กอนุบาลทำร่วมกับพี่ในห้องเรียนชั้นประถมศึกษา การให้พี่ชั้นประถมศึกษามาช่วยดูแลหรือเล่นิทานให้น้องอนุบาลฟัง การจัดกิจกรรมสร้างรอยเชื่อมต่อก่อนเปิดภาคเรียนให้เด็กเรียนรู้กติกาของห้องเรียน และกิจวัตรประจำวันในโรงเรียนประถมศึกษา

2.2 การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ โดยการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับเด็ก มีสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายสอดคล้องกับความต้องการ พัฒนาการ และการเรียนรู้ที่มีแตกต่างกันของเด็กเพื่อให้เด็กปรับตัวในระยะรอยเชื่อมต่อได้ดี และสามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ ตัวอย่างเช่น

1) จัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 ให้ใกล้เคียงกับห้องเรียนอนุบาล โดยจัดให้มีมุมประสบการณ์ภายในห้องเรียนและจัดให้มีสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายและเพียงพอ เช่น มุมหนังสือ มุมเกมการศึกษา เป็นต้น เพื่อให้เด็กรู้สึกผ่อนคลาย และมีช่วงเวลาที่สามารถเลือกทำกิจกรรมได้อย่างอิสระ

2) จัดการชั้นเรียนอย่างเป็นระบบ โดยกำหนดตารางกิจกรรม ข้อตกลงในห้องเรียน ที่ชัดเจน และมีการปฏิบัติตามตารางกิจกรรมและข้อตกลงอย่างสม่ำเสมอ เพื่อช่วยให้เด็กเรียนรู้บทบาท หน้าที่ของตนเองและปรับตัวกับการเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ได้เร็วขึ้น

3) ปฏิสัมพันธ์ที่ดีและเป็นมิตรกับเด็ก โดยการปฏิบัติต่อเด็กด้วยความรักและเมตตา ยิ้มแย้ม โอบกอด พูดคุยกับเด็กด้วยน้ำเสียงที่อ่อนโยน รับฟังและเล่นร่วมกับเด็ก เพื่อให้เด็กมีความรู้สึก อบอุ่น ปลอดภัย ไว้วางใจ และมีทัศนคติที่ดีต่อการมาโรงเรียน

2.3 การประสานความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน เป็นการสร้างความตระหนักและความร่วมมือให้แก่ครู ผู้ปกครอง และชุมชน เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการสร้าง รอยเชื่อมต่อทางการศึกษา เพื่อสนับสนุนให้เด็กมีความพร้อมทางการเรียนและประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ ตัวอย่างเช่น

1) สร้างความเข้าใจแก่ผู้ปกครองในการช่วยเหลือและสนับสนุนการเรียนรู้ของเด็ก โดยการเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้พูดคุยกับครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนเปิดภาคเรียน ทั้งแบบรายบุคคลและแบบกลุ่ม เช่น การจัดประชุมปฐมนิเทศผู้ปกครองก่อนเด็กเข้าเรียนชั้นประถมศึกษา

2) ส่งต่อข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับครูชั้นประถมศึกษาในการช่วยเหลือและพัฒนาเด็กให้ปรับตัวเข้ากับการเรียนรู้ในชั้นเรียนใหม่ เช่น ครูอนุบาลจัดทำข้อมูลเด็กเป็นรายบุคคลในรูปแบบของแฟ้มสะสมงานหรือสารนิทัศน์เพื่อส่งต่อให้ครูประถมศึกษาปีที่ 1 การจัดประชุมร่วมกันระหว่างครูอนุบาลและครูประถมก่อนเปิดภาคเรียนเพื่อทำความรู้จักลักษณะนิสัยของเด็ก และรับทราบความต้องการการดูแลพิเศษเกี่ยวกับสุขภาพของเด็ก เป็นต้น

3) สร้างเครือข่ายและสัมพันธ์ภาพที่ดีกับครอบครัวของเด็ก เพื่อสร้างความร่วมมือที่ดีในการช่วยเหลือและพัฒนาเด็กอย่างเหมาะสม เช่น การจัดกิจกรรมสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างครูและผู้ปกครองก่อนเปิดภาคเรียน การจัดกิจกรรมพบปะพูดคุยเพื่อรับทราบมุมมองของเด็กและผู้ปกครองเกี่ยวกับการเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป การเตรียมโรงเรียนให้พร้อมสำหรับเด็กนั้น โรงเรียนอนุบาล และโรงเรียนประถมศึกษาควรมีเป้าหมายและความรับผิดชอบร่วมกันในการสนับสนุนและช่วยเหลือเด็กให้สามารถปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงในระยะรอยเชื่อมต่อได้อย่างราบรื่น โดยจัดการศึกษาที่คำนึงถึงเด็กเป็นสำคัญ นอกจากนี้ยังควรให้ความสำคัญกับการสร้างสัมพันธ์ภาพและความร่วมมือที่ดีระหว่างโรงเรียนประถมศึกษา โรงเรียนอนุบาล และผู้ปกครอง เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับเด็กซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการสนับสนุนการดำเนินการของโรงเรียนในการสร้างรอยเชื่อมต่อที่ราบรื่นระหว่างโรงเรียนอนุบาลและประถมศึกษา

มิติที่ 3 ความพร้อมของครอบครัว

มิติด้านความพร้อมของครอบครัวให้ความสำคัญกับทัศนคติและการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ และผู้ดูแลเด็กในด้าน การส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้แรกเริ่มรวมทั้งรอยเชื่อมต่อทางการศึกษาของเด็ก (Unicef, 2012) ทัศนคติของผู้ปกครองส่งผลการพฤติกรรมและการเรียนรู้ของเด็ก ผู้ปกครองจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างรอยเชื่อมต่อที่ราบรื่นระหว่างชั้นอนุบาลและชั้นประถมศึกษา แนวปฏิบัติของครอบครัวในการสร้างรอยเชื่อมต่อที่ราบรื่นระหว่างชั้นอนุบาลและชั้นประถมศึกษา (Commonwealth of

Australia, 2013) มีดังนี้

3.1 การเตรียมรับมือกับความเปลี่ยนแปลง

1) จัดการกับความกังวลใจเกี่ยวกับการปรับตัวของเด็ก ผู้ปกครองควรสังเกตความรู้สึกของตนเอง และมีความมั่นใจในความสามารถในการปรับตัวของเด็ก การวางแผนการเตรียมความพร้อมสำหรับการเข้าเรียนให้กับเด็ก เป็นวิธีช่วยให้ผู้ปกครองมีความสบายใจ ซึ่งจะส่งผลให้เด็กมีความมั่นใจในตัวเองมากขึ้น

2) ปรับกิจวัตรประจำวันของครอบครัวให้สอดคล้องกับตารางเวลาของโรงเรียน ประถมศึกษา เช่น การปรับเปลี่ยนเวลาเข้านอนและตื่นนอน การเปลี่ยนตารางกิจกรรมที่เคยทำในช่วงเย็น การวางแผนการดูแลเด็กหลังเลิกเรียน การวางแผนการรับ-ส่งเด็ก และการฝึกความคุ้นเคยกับเส้นทางและระยะเวลาเดินทางไป-กลับโรงเรียน

3) สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครองอื่น การพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้ปกครองครอบครัวอื่นในช่วงเวลาของความเปลี่ยนแปลง ช่วยให้ผู้ปกครองได้รับแนวทางที่เป็นประโยชน์ในการช่วยเหลือเด็กในระยะรอยเชื่อมต่อระหว่างชั้นอนุบาลและประถมศึกษา

3.2 การเตรียมความพร้อมก่อนเด็กไปโรงเรียน

1) หาข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียนประถมศึกษาเพื่อใช้ในการดูแลและให้คำแนะนำแก่เด็ก เช่น การหาข้อมูลเกี่ยวกับกำหนดการของโรงเรียน แผนผังอาคารเรียน ที่ตั้งของห้องเรียน สนามเด็กเล่น เวลาเข้าเรียน เวลาพัก และเวลาเลิกเรียน บริการดูแลเด็กก่อนและหลังเลิกเรียนสำหรับผู้ปกครองที่ต้องทำงาน เป็นต้น

2) ฝึกกิจวัตรประจำวันของโรงเรียนประถมศึกษาให้กับเด็ก เช่น การใส่ชุดนักเรียน รองเท้านักเรียนด้วยตนเอง การจัดเตรียมกระเป๋านักเรียน การวางแผนสิ่งที่ต้องทำช่วงเช้าก่อนไปโรงเรียนและหลังเลิกเรียน

3) สร้างทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อให้เด็กมีความมั่นใจและสบายใจกับการไปโรงเรียน เช่น การเล่านิทานเกี่ยวกับโรงเรียนและสิ่งที่จะเกิดขึ้นในโรงเรียนประถมศึกษา การพาเด็กเยี่ยมชมโรงเรียนหรือห้องเรียน การหาโอกาสให้เด็กเล่นกับเพื่อนใหม่ในโรงเรียนประถมศึกษา การพาเด็กไปพบครูประจำชั้นในโรงเรียนประถม

4) วางแผนช่วยเด็กให้รับมือกับความรู้สึกแยกจาก การเข้าใจความรู้สึกของเด็ก และการให้กำลังใจเด็กโดยใช้วิธีการบอกเล่าด้วยความรู้สึกที่ดี และสร้างความสบายใจก่อนไปโรงเรียน การให้เด็กนำรูปหรือของที่มีคุณค่าทางจิตใจจากบ้านติดตัวไปโรงเรียน

5) สร้างประสบการณ์ที่ดีในวันแรกของการเข้าเรียน เช่น การจัดเตรียมกระเป๋าให้นักเรียนให้พร้อม การเข้านอนแต่หัวค่ำ การกำหนดเวลารับกลับบ้าน และการไปรับเด็กให้ตรงเวลา

3.3 การให้ความช่วยเหลือเด็กเมื่อเข้าโรงเรียน

1) เข้าใจความรู้สึกและความกังวลใจของเด็ก การพูดคุยกับเด็กด้วยความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งที่เด็กชอบและไม่ชอบในการไปโรงเรียน การรับฟังความรู้สึกของเด็กเกี่ยวกับการเรียนหรือกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน การให้กำลังใจเด็กในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน จะช่วยให้เด็กคลาย

ความกังวลใจและสามารถปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงได้

2) สอนวิธีการแก้ปัญหาให้กับเด็ก การฝึกให้เด็กคิดตัดสินใจและแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น การยกตัวอย่างเหตุการณ์ที่เด็กอาจพบเจอในโรงเรียน และชวนเด็กพูดคุยเกี่ยวกับวิธีแก้ปัญหา ช่วยให้เด็กมีแนวทางในการเผชิญปัญหา และมีความมั่นใจในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง

3) ติดต่อสื่อสารกับครู การแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของเด็กกับครู และการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับวิธีการช่วยเหลือที่ตอบสนองความต้องการของเด็ก การขอคำแนะนำเกี่ยวกับการบริการพิเศษของโรงเรียน หรือชุมชนในการให้ความช่วยเหลือเด็ก ทำให้เกิดความร่วมมือที่ดีระหว่างบ้านและโรงเรียนในการช่วยเหลือเด็ก ช่วยให้ผู้ปกครองมีข้อมูลสำหรับการช่วยเหลือและสนับสนุนเด็กให้ปรับตัวกับการเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาได้

กล่าวโดยสรุป ครอบครัวมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมเด็กให้มีความพร้อมทางการเรียน เนื่องจากมีความใกล้ชิดเด็กมากที่สุด การเตรียมการวางแผนให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนเด็กอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่การเตรียมการเพื่อรับมือกับความเปลี่ยนแปลง การเตรียมความพร้อมก่อนเข้าโรงเรียนประถม และการให้ความช่วยเหลือหลังจากเด็กเข้าโรงเรียนประถม จะช่วยให้เด็กมีความพร้อมในการเข้าเรียน สามารถปรับตัวกับความเปลี่ยนแปลงและก้าวผ่านรอยเชื่อมต่อระหว่างชั้นอนุบาลและประถมศึกษาปีที่ 1 ไปได้อย่างราบรื่น

บทสรุป

การส่งเสริมความพร้อมทางการเรียนเพื่อสร้างรอยเชื่อมต่อทางการศึกษาที่ราบรื่นระหว่างชั้นอนุบาลและประถมศึกษาปีที่ 1 ให้แก่เด็กอนุบาลนั้น ครูอนุบาล ครูประถมศึกษา ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องกับผู้เรียน ควรมีความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของบริบทต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเด็ก ทั้งในระดับครอบครัว โรงเรียน และชุมชน รวมทั้งอิทธิพลของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับบริบทที่อยู่รอบตัวที่มีผลต่อการสร้างรอยเชื่อมต่อระหว่างชั้นอนุบาลและประถมศึกษา เพื่อนำไปสู่ความตระหนักเกี่ยวกับบทบาทและความรับผิดชอบร่วมกันในการพัฒนาเด็ก โดยใช้แนวทางการส่งเสริมความพร้อมเพื่อสร้างรอยเชื่อมต่อที่ราบรื่นระหว่างชั้นอนุบาลและประถมศึกษา ที่มุ่งเน้นการทำงานร่วมกันระหว่าง ครูอนุบาล ครูประถมศึกษา และผู้ปกครอง ใน 3 มิติของความพร้อม คือ ความพร้อมของเด็ก ที่ได้รับการส่งเสริมให้มีทักษะที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ในชั้นประถมศึกษา แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านทักษะทางสังคมและอารมณ์ ด้านทักษะการพึ่งพาตนเอง และด้านทักษะการเรียนรู้ ความพร้อมของโรงเรียน ที่ได้จัดเตรียมสภาพแวดล้อมและการปฏิบัติที่สนับสนุนเด็กให้สามารถปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและความพร้อมของครอบครัว ในการมีทัศนคติที่ดีต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระยะรอยเชื่อมต่องานร่วมกันมีส่วนร่วมในการสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือเด็กให้ก้าวผ่านรอยเชื่อมต่อระหว่างชั้นอนุบาลและประถมศึกษาไปได้อย่างราบรื่น ซึ่งการดำเนินการสร้างรอยเชื่อมต่อระหว่างชั้นอนุบาลและประถมศึกษาที่สอดคล้องกันทุกมิติทั้งที่บ้าน โรงเรียนอนุบาล และโรงเรียนประถมศึกษาดังกล่าว จะช่วยส่งเสริมให้เด็กมีความพร้อมทางการเรียน มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ สามารถปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างราบรื่น อันจะนำไปสู่ความสำเร็จในการเรียนรู้ต่อไป

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2546). *รายงานการเสวนาทางวิชาการเรื่อง กระบวนการ เสริมสร้างจริยธรรม: บูรณาการระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียนและชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.
- ยศวีร์ สายฟ้า. (2557). รอยเชื่อมต่อการเรียนรู้ระหว่างชั้นเรียนอนุบาลและประถมศึกษา: ก้าวอย่างที่สำคัญ ของเด็กประถมศึกษา. *วารสารครุศาสตร์*, 42(3), 143-159.
- วิชาการ, กรม. กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2546*. กรุงเทพมหานคร: ครูสภาลาดพร้าว.
- สุขภาพจิต, กรม. กระทรวงสาธารณสุข. (2550). *ไอคิวและอีคิว ความฉลาดสองด้านเพื่อความสมบูรณ์ ของมนุษย์*. นนทบุรี.
- ส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพเยาวชน (สสค.), สำนักงาน. (2557). *พัฒนาการเด็กปฐมวัย รากแก้วแห่งชีวิต*. เอกสารอัดสำเนา.

ภาษาอังกฤษ

- Ahtola, A., Silinskas, G., Poikonen, P., Kontoniemi, M., Niemi, P., & Nurmi, J. (2011). Transition to formal schooling: Do transition practices matter for academic performance? *Early Childhood Research Quarterly*, 26(2011), 295-302.
- Barbara J. S. (2004). *Linking Social Development and Behavior to School Readiness*. The Center on the Social and Emotional Foundations for Early Learning, Vanderbilt University.
- Bredekamp, S. (2014). *Effective Practice in Early Childhood Education: Building a Foundation*. (2nd ed.). United State: Pearson.
- Chan, W. L. (2012). Expectation for the Transition from Kindergarten to Primary School amongst Teachers, Parents and Children. *Early Childhood Development and Care*, 182(5), 639-664.
- Commonwealth Australia. (2013). *Kids Matter Starting School information sheets for families*. Retrieved from www.kidsmatter.edu.au/startingschool.
- Daniel, D. & Clarkson, P. (2010). *A developmental approach to educating young children*. APA Educational Psychology Division. Corwin press.
- Dockett, S. & Perry, B. (2002). Who's ready for what? Young Children Starting School. *Contemporary Issue in Early Childhood*, 3(1), 67-89.

- National Education Goals Panel. (1997). *Getting a good start in school*. Washington, D.C.: National Education Goals Panel.
- Rimm-Kaufman, S. E. & Pianta, R. C. (2000). An Ecological Perspective on the Transition to Kindergarten: A Theoretical Framework to Guide Empirical Research. *Journal of Applied Developmental Psychology*. 21(5), 491-511.
- Scott-Little, C. & Kagan, S. L. & Frelow, V. S. (2006). Conceptualization of Readiness and the Content of Early Learning Standard: The Intersection of Policy and Research. *Early Childhood research quarterly*, 21, 153-173.
- UNICEF. (2012). *School readiness: A conceptual framework*. New York: United Nations Children's Fund. New York.

ผู้เขียน

อาจารย์ ดร.ปัทมาสรณ์ จารุชัยนิวัฒน์ สาขาวิชาการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและการสอน
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อีเมล: tpattamasiri@hotmail.com